JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
ELEANOR SHARPSTON
16 päivänä heinäkuuta 2009[1]

1. Tätä hienoa lajia (the Beautiful Game) seuraaville se on intohimo, jopa uskonto.[2] Laumoittain vihkiytyneitä kannattajia matkustaa eri puolille unionia jokaiseen otteluun kannustamaan omaa joukkuettaan, ja mahdollisten uusien pelaajahankintojen (mahdolliset pelaajasiirrot ja kotiseuran kasvattamat lupaukset) lupaavat pelisuoritukset ovat polttavan tärkeä kysymys. Se, että kykyjenetsijä huomaa lahjakkaan nuoren ja että hänelle tarjotaan harjoittelupaikkaa (eli koulutussopimusta) hyvässä seurassa, on avain, joka avaa oven ammattilaisuralle. Ennemmin tai myöhemmin unelma jalkapallon loistokkuudesta saa kuitenkin vääjäämättä seurakseen kovan todellisuuden, johon liittyy mahdollisimman suurien tulojen ansaitseminen ammattilaisjalkapalloilijana rajallisen ajanjakson kuluessa sen seuran riveissä, joka on valmis tarjoamaan parhaan palkkiokokonaisuuden. Seurat suhtautuvat samalla ymmärrettävistä syistä vastahakoisesti siihen, että toiset seurat vievät ”heidän” parhaat nuoret pelaajalahjakkuutensa, joiden valmennukseen seurat ovat merkittävästi investoineet. Tilanteissa, joissa pelaajan kouluttanut seura on pieni ja suhteellisen vähävarainen ja pelaajan kaapannut seura on suuri ja huomattavasti varakkaampi, tällaiset toimet ovat aito uhka pienen seuran (sekä taloudelliselle että urheilulliselle) eloonjäämiselle.

2. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenevät tosiseikat voidaan esittää lyhyesti. Ranskalainen seura tarjosi ammattilaissopimusta nuorelle jalkapalloilijalle, jonka koulutuksesta seura oli vastannut kolme vuotta. Pelaaja kieltäytyi mutta hyväksyi englantilaisen seuran tarjouksen ammattilaissopimuksesta. Tuolla hetkellä Ranskassa voimassa olleiden ammattilaisjalkapalloiluun sovellettavien säännösten perusteella pelaaja oli vahingonkorvausvelvollinen ranskalaiselle seuralle. Tämä nosti sekä pelaajaa että englantilaista seuraa vastaan vahingonkorvauskanteen, jolla se vaati vastaajilta korvauksena summaa, joka vastasi vuotuista korvausta, joka pelaajalle olisi maksettu, jos hän olisi tehnyt sopimuksen ranskalaisen seuran kanssa.

3. Tässä asiayhteydessä Cour de cassation kysyy, ovatko kuvatut säännökset ristiriidassa EY 39 artiklassa vahvistetun työntekijöiden vapaan liikkuvuuden periaatteen kanssa, ja

1 – Alkuperäinen kieli: englanti.

2 – Kuten Bill Shankly totesi seuraavasti (ehkä hieman hämärästi) pohtiessaan Liverpool- ja Everton-nimisten jalkapalloseurojen kannattajien suhdetta: ”Joidenkin mielestä jalkapallossa on kysymys elämästä ja kuolemasta. Olen hyvin pettynyt tähän asenteeseen. Voin vakuuttaa teille, että siinä on kysymys jostain paljon tärkeämmästä.” Ks. http://www.shankly.com/Webs/billshankly/default.aspx?aid=2517 asioista, joita on (tai kenties ei ole) sanottu.

mikäli näin on, onko tarve edistää nuorten ammattipelaajien palvelukseenottoa ja koulutusta syy, jonka vuoksi se on perusteltavissa.

”Yksilön ja yhteisöjen oikeuksia ja vapauksia voidaan rajoittaa ainoastaan, mikäli rajoitus on perusteltu suoritettavan tehtävän luonteen vuoksi ja se on oikeassa suhteessa tavoitteeseen nähden.”

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön oikeus

4. EY 39 artiklassa turvataan työntekijöiden vapaa liikkuvuus yhteisössä. Tämä vapaus merkitsee tietyin yleisen järjestyksen, turvallisuuden tai kansanterveyden vuoksi perustelluin rajoituksin erityisesti oikeutta a) hakea tosiasiallisesti tarjottua työtä, b) liikkua tässä tarkoituksessa vapaasti jäsenvaltioiden alueella ja c) oleskella jäsenvaltion alueella työn tekemiseksi.

Kansallinen lainsäädäntö

5. Tosiseikkojen tapahtumisaikaan[3] Ranskan työoikeuskoodeksin (code du travail) L. 120-2 §:ssä säädettiin seuraavaa:

6. Saman koodeksin L. 122-3-8 §:ssä säädettiin, että määräaikainen työsopimus voidaan päättää ennenaikaisesti vain sopimuspuolten keskinäisellä sopimuksella, vakavan virheen tai ylivoimaisen esteen perusteella. Jos työnantaja päättää sopimuksen ennenaikaisesti muissa olosuhteissa, työntekijällä on oikeus korvaukseen, joka vastaa vähintään palkkaa, joka hänelle olisi maksettu, jos työsopimus olisi ollut voimassa sopimuskauden päättymiseen saakka. Jos työntekijä päättää sopimuksen, työnantajalla on oikeus aiheutuneiden vahinkojen suuruiseen korvaukseen.

7. Urheiluoikeuskoodeksi (code du sport) ei tuohon aikaan sisältänyt ammattilaisurheilijoiden koulutusta koskevaa säännöstä, vaikka koodeksin L. 211-5 §:ssä nykyisin säädetään, että ammattilaiskoulutussopimuksensa päätteeksi pelaaja voi olla velvollinen tekemään työsopimuksen enintään kolmeksi vuodeksi hänet kouluttaneen seuran kanssa.

8. Jalkapalloilijoiden työskentelyä säänneltiin Ranskassa lisäksi ammattilaisjalkapalloa koskevalla työehtosopimuksen luonteisella sääntökokoelmalla (charte du football

3 – Uusi laki tuli voimaan 1.5.2008. Kyseisten säännösten sisältö pysyi samana, mutta niiden numerointi ja ulkoasu on nyt erilainen.

professionnel). Sääntökokoelman III osaston 4 luvussa (vuosien 1997–1998 painos) käsitellään 16–22-vuotiaita niin sanottuja ”joueur espoir” -pelaajalupauksia, jotka tavoittelevat ammattilaisuraa ja joiden kanssa ammattilaisseura on tehnyt määräaikaisen sopimuksen. Sääntökokoelman 23 §:ssä[4] määrätään muun muassa seuraavaa:

”– –

Silloin kun sopimus päättyy tavanomaisesti, seuralla on oikeus vaatia toista osapuolta allekirjoittamaan ammattilaispelaajasopimus.

– –

1. Mikäli seura ei ole käyttänyt tätä mahdollisuutta, pelaaja voi toimia tilanteessaan seuraavien ehtojen mukaisesti:

a) allekirjoittaa ammattilaispelaajasopimuksen haluamansa seuran kanssa, ilman että hän on velvollinen suorittamaan minkäänlaista korvausta seuralle, josta hän lähtee;

– –

2. Jos pelaaja kieltäytyy allekirjoittamasta ammattilaispelaajasopimusta, hän ei voi kolmen vuoden kuluessa allekirjoittaa kansallisen jalkapalloliigan (Ligue nationale de football) toisen seuran kanssa minkäänlaista sopimusta ilman sen seuran kirjallista lupaa, jossa hän on ollut pelaajana ’espoir’-sopimuksella” – –”

– –”

9. Tosiseikkojen tapahtumisaikaan sovelletulla sääntökokoelmalla – jota sovellettiin ja edelleen sovelletaan vain Ranskassa – ei säännelty seurojen välisistä korvauksista tilanteissa, joissa seura oli kouluttanut

4 – Vaikka Ranskan hallituksen esittämän sääntökokoelman jäljennöksen perusteella vaikuttaa siltä, että kysymyksessä oleva säännös on *sääntökokolman IV luvun III jakson 23 §*, kaikki osapuolet ovat yksimielisesti viitanneet *sääntökokoelman* 23 §:ään. Epäjohdonmukaisuuden välttämiseksi seuraan esimerkkiä ja viittaan säännökseen ”jalkapallon sääntökokoelman 23 §:nä”. Sama säännös on nykyisin sääntökokoelman vuosien 2008–2009 painoksen 456 §.

pelaajan, joka oli allekirjoittanut sopimuksen toisen joukkueen kanssa, vaikka tästä säädetään nykyisin sääntökokoelmassa. Ranskan hallituksen asiamiehen suullisessa käsittelyssä esittämän perusteella Ranskassa nykyisin sovellettavat määräykset vastaavat pitkälti nykyisiä FIFA:n seuraavassa esiteltäviä määräyksiä.

Kansainväliset määräykset

10. FIFA:n pelaajien asemaa ja pelaajasiirtoja koskevat määräykset sisältävät nykyisin määräykset eri maissa toimivien seurojen välisiin pelaajasiirtoihin liittyvästä koulutuskorvauksesta silloin, kun pelaaja allekirjoittaa ensimmäisen ammattilaissopimuksensa tai hänet siirretään ennen sen kauden päättymistä, jonka kuluessa hän täyttää 23 ikävuotta. Nämä määräykset luotiin yhteistyössä komission kanssa yhteisöjen tuomioistuimen asiassa Bosman antaman tuomion jälkeen.[5]

11. FIFA:n määräysten 20 artiklan ja liitteen 4 mukaan koulutuskorvaus maksetaan pelaajan kouluttaneelle seuralle tai seuroille, kun pelaaja allekirjoittaa ensimmäisen ammattilaissopimuksensa, ja sen jälkeen joka kerta, kun hänet siirretään ammattilaisena, sen kauden päättymiseen saakka, jonka kuluessa hän täyttää 23 ikävuotta.

12. Pelaajan siirtyessä ensimmäisen kerran ammattilaiseksi seura, jonka pelaajaksi hänet rekisteröidään, maksaa koulutuskorvausta jokaiselle seuralle, joka on myötävaikuttanut pelaajan kouluttamiseen, pro rata -periaatteella sen ajanjakson mukaan, jonka pelaaja on viettänyt kussakin joukkueessa. Myöhemmissä siirroissa koulutuskorvaus maksetaan pelaajan edeltävälle seuralle ainoastaan siltä ajanjaksolta, jonka aikana tämä seura tosiasiallisesti vastasi pelaajan koulutuksesta.

13. Seurat on luokiteltu sen mukaan, kuinka paljon ne investoivat varoja pelaajien kouluttamiseen. Jokaista luokkaa varten määritellyt kustannukset vastaavat summaa, joka tarvitaan yhden pelaajan vuoden kestävään kouluttamiseen, ja tämä summa kerrotaan keskimääräisellä ”pelaajakertoimella”, joka vastaa yhden ammattilaispelaajan tuottamiseen tarvittavien pelaajien lukumäärää kuvastavaa suhdelukua.

14. Laskelmassa otetaan huomioon kustannukset, joista uusi seura olisi vastannut, jos se olisi kouluttanut pelaajan itse. Kun pelaaja rekisteröidään ensimmäisen kerran ammattilaiseksi, korvaus lasketaan yleensä

5 – Asia C-415/93, tuomio 15.12.1995 (Kok., s. I-4921).

siten, että uuden seuran koulutuskustannukset kerrotaan koulutusvuosien lukumäärällä. Myöhemmissä siirroissa uuden seuran koulutuskustannukset kerrotaan laskelmassa niiden vuosien lukumäärällä, joiden ajan pelaajaa koulutettiin edeltävässä seurassa.

15. Jos pelaaja siirtyy alemman luokan seurasta ylemmän luokan seuraan EU:n tai ETA:n alueella, laskelma perustuu kuitenkin näiden kahden seuran keskimääräisiin koulutuskustannuksiin. Jos hän siirtyy ylemmästä alempaan luokkaan, laskelma perustuu alemman luokan seuran koulutuskustannuksiin.

16. Määräyksiin sisältyy myös ”yhteisvastuumekanismi”, josta säädetään 21 artiklassa ja liitteessä 5. Jos pelaaja siirretään ennen sopimuksensa voimassaolon päättymistä, jokainen joukkue, joka on osallistunut kasvattamiseen ja koulutukseen pelaajan ollessa 12–23-vuotias, saa osan entiselle seuralle maksettavasta korvauksesta. Tämä osuus, joka jaetaan kausien ja kyseisten seurojen välillä, on enintään 5 prosenttia kokonaiskorvauksesta.

17. Tällaisia kansainvälisiä sääntöjä ei ollut olemassa tosiseikkojen tapahtumisaikaan, kuten Ranskan tilanteessa oli asianlaita.

Tosiseikat, oikeudenkäyntimenettely ja ennakkoratkaisukysymykset

18. Vuonna 1997 Olivier Bernard allekirjoitti kolmea kautta koskevan 1.7.1997 voimaan tulleen ”joueur espoir” -sopimuksen ranskalaisen Olympique Lyonnais -jalkapalloseuran kanssa. Ennen sopimuksen päättymistä seura tarjosi hänelle yhden vuoden ammattilaissopimusta 1.7.2000 alkaen. Bernard (joka oli ilmeisesti tyytymätön ehdotettuun palkkaan) ei hyväksynyt tarjousta vaan allekirjoitti elokuussa 2000 ammattilaissopimuksen englantilaisen Newcastle United -seuran kanssa.[6]

19. Kuultuaan sopimuksesta Olympique Lyonnais saattoi asian Lyonin työtuomioistuimen (Conseil de prud’hommes) käsiteltäväksi ja vaati, että Bernard ja Newcastle United velvoitetaan yhdessä suorittamaan vahingonkorvausta. Vaadittu summa oli 53 357,16 euroa eli määrä, joka ennakkoratkaisupyynnön mukaan vastaa palkkaa, jonka Bernard olisi saanut vuoden aikana, jos hän olisi allekirjoittanut Olympique Lyonnais -seuran tarjoaman sopimuksen.

6 – Ennakkoratkaisupyynnön tosiseikat liittyvät näin ollen kahteen erittäin tunnettuun ja varakkaaseen seuraan. Periaatteet, joista tapauksessa on kysymys, koskevat kuitenkin kaikkia ammattilaisjalkapalloseuroja riippumatta siitä, kuinka varakas kohdeseura on tai kuinka köyhä pelaajan kouluttamisesta vastannut seura on.

20. Työtuomioistuin katsoi, että Bernard oli päättänyt sopimuksensa yksipuolisesti, ja se määräsi hänet maksamaan yhdessä Newcastle United -seuran kanssa Olympique Lyonnais -seuralle 22 867,35 euroa vahingonkorvausta työlain L. 122-3-8 §:n nojalla. Tuomiossa ei perusteltu eroa vaaditun ja tuomitun vahingonkorvauksen välillä.

21. Vastaajat valittivat tuomiosta Lyonin Cour d'appeliin, joka katsoi, että ammattilaisjalkapalloilua koskevan sääntökokoelman 23 § oli lainvastainen. Säännöksen rajoitus oli ristiriidassa ammattitoiminnan vapaata harjoittamista koskevan perusperiaatteen ja työoikeuskoodeksin (code du travail) L. 120-2 §:n kanssa. Tässä suhteessa erityisen merkityksellistä oli, ettei ollut olemassa säännöstä, jossa olisi määritelty koulutuksen perusteella maksettavan korvauksen määrä, mikäli sopimus päätetään ennenaikaisesti. Vaatimus, jonka mukaan pelaajan on jatkettava työskentelyä koulutuksesta vastanneessa seurassa, rajoitti sopimusvapautta, ja se oli suhteeton koulutuksesta vastanneen seuran oikeutettujen etujen suojaamiseen nähden riippumatta harjoittelun kustannuksista.

22. Kumpikaan tuomioistuimista ei pitänyt ennakkoratkaisukysymyksen esittämistä Euroopan yhteisöjen tuomioistuimelle tarpeellisena, vaikka Newcastle United oli sitä pyytänyt. Cour d'appel kuitenkin katsoi, että ammattilaisjalkapalloilua koskevan sääntökokoelman 23 §:n vaatimus oli myös EY 39 artiklan vastainen, vaikka sen tuomio perustui Ranskan oikeuteen.

23. Olympique Lyonnais on nyt valittanut asiasta Cour de cassationiin. Tämä tuomioistuin katsoo, että Olympique Lyonnais -seuran kanne perustuu siihen, että Bernard on laiminlyönyt velvollisuutensa allekirjoittaa sopimus hänet kouluttaneen seuran kanssa, eikä kieltoon, jonka mukaan pelaaja ei saa tehdä sopimusta Ranskan jalkapalloliigaan kuuluvan toisen seuran kanssa. Kyseinen velvollisuus ei estä pelaajaa tekemästä sopimusta ulkomaisen joukkueen kanssa, mutta se todennäköisesti saa pelaajan luopumaan tästä, koska sopimuksen tekeminen todennäköisesti johtaa vahingonkorvausvelvollisuuteen. Vahingonkorvausvelvollisuus voi kuitenkin olla seuran, joka haluaa pitää juuri kouluttamansa nuoren pelaajan, oikeutettujen etujen kannalta perusteltua.

24. Cour de cassation viittaa asiassa Bosman annettuun tuomioon, jonka mukaan EY 39 artiklan "kanssa on ristiriidassa urheiluliittojen sellaisten määräysten soveltaminen, joiden mukaan ammattilaisjalkapalloilija, joka on jäsenvaltion kansalainen, voi tehdä työsopimuksen toisessa jäsenvaltiossa toimivan seuran kanssa entisen seuransa kanssa tekemänsä sopimuksen voimassaoloajan päätyttyä ainoastaan sillä edellytyksellä, että uusi seura maksaa pelaajan entiselle seuralle siirtokorvauksen tai korvauksen pelaajan harjoittelusta tai kehittymisestä" ja katsoo, että

asian ratkaisemiseen liittyy vakava kyseisen artiklan tulkintaongelma.

25. Kansallinen tuomioistuin pyytää tämän vuoksi ennakkoratkaisua seuraaviin kysymyksiin:

”1) Onko [EY 39] artiklassa vahvistettu työntekijöiden vapaan liikkuvuuden periaate esteenä kansalliselle oikeussäännölle, jonka mukaan ’espoir’-pelaaja, joka allekirjoittaa koulutusjaksonsa päättyessä ammattilaispelaajasopimuksen Euroopan unionin toisessa jäsenvaltiossa toimivan seuran kanssa, voi joutua maksamaan vahingonkorvausta?

2) Mikäli tähän vastataan myöntävästi, onko tarve edistää nuorten ammattilaispelaajien palvelukseenottoa ja koulutusta hyväksyttävä tavoite tai yleistä etua koskeva pakottava syy, jolla voidaan perustella tällainen rajoitus?”

26. Olympique Lyonnais ja Newcastle United, Ranskan, Italian, Alankomaiden ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset sekä komissio ovat esittäneet kirjallisia huomautuksia. Olympique Lyonnais, Ranskan hallitus ja komissio esittivät 5.5.2009 järjestetyssä suullisessa käsittelyssä suullisia huomautuksia.

Arviointi

Alustavat huomautukset

Esitettyjen kysymysten vaikutukset

27. Mielestäni on tärkeää muistaa, että urheilu kuuluu yhteisön oikeuden soveltamisalaan *vain ja ainoastaan* sen takia ja siinä määrin kuin kysymys on taloudellisesta toiminnasta yhteisön oikeuden soveltamisalalla ja toiminnasta yksilöllisen toiminnan ja vapauksien rajoissa. Tämä on yksi asiassa Bosman annetun tuomion perustavanlaatuisista lähtökohdista.[7]

28. Mikäli yhteisön oikeuden periaatteita ja määräyksiä sovelletaan näin ollen kysymyksessä olevan asian kaltaisissa tilanteissa,

7 – Ks. erityisesti tuomion 73 ja 87 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; ks. myös asia C-519/04 P, Meca-Medina ja Majcen v. komissio, tuomio 18.2.2006 (Kok., s. I-6991, 22 kohta ja sitä seuraavat kohdat).

yhteisöjen tuomioistuimen asiassa antamalla tuomiolla on mahdollisesti samalla laajempia työntekijöihin ja työnantajiin liittyviä vaikutuksia kaikilla niillä aloilla, joilla kyseisillä periaatteilla ja määräyksillä on merkitystä.

29. Alankomaiden hallitus on näin ollen oikeassa huomauttaessaan, että asia liittyy yleiseen tilanteeseen, jossa työnantaja on halukas panostamaan työntekijän koulutukseen mutta samalla se ei halua työntekijän välittömästi vievän arvokkaita taitoja pois ja antavan niitä kilpailevan työnantajan käyttöön. Kysymys koskee yhteisön oikeutta, koska työntekijän vapautta etsiä töitä ja hyväksyä muita työtarjouksia koskevat rajoitukset voivat rajoittaa hänen vapaata liikkuvuuttaan yhteisön alueella.

30. Urheilun erityispiirteet yleisesti ja jalkapallon erityisesti eivät mielestäni ole tärkein seikka arvioitaessa sitä, onko kyseessä vapaan liikkuvuuden kielletty rajoitus. Erityispiirteet tulee kuitenkin ottaa tarkasti huomioon, kun arvioidaan tällaisten rajoitusten mahdollisia perusteluita, samalla tavalla kuin minkä tahansa muun alan erityispiirteet olisi huomioitava tuolla alalla sovellettavien rajoitusten hyväksyttävyyden arvioinnissa.

31. Tästä huolimatta yhteisöjen tuomioistuin ei ole nähdäkseni kuullut riittävästi huomautuksia, jotta se voisi tarkastella tätä laajempaa kysymystä riittävästi. Kirjallisissa huomautuksissaan tämän yleisemmän kysymyksen esiintuonut Alankomaiden hallitus ei ollut läsnä suullisessa käsittelyssä, eikä kukaan läsnä olleista osapuolista kehitellyt kysymystä edes yhteisöjen tuomioistuimen kehotuksesta. Näissä olosuhteissa en tarkastele laajempia vaikutuksia yksityiskohtaisesti ja ehdotan, että yhteisöjen tuomioistuin rajoittaa tuomionsa koskemaan pääasian erityistä asiayhteyttä.

Riidanalaisen määräyksen soveltamisala

32. Kuten sekä Newcastle United että Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus ovat huomauttaneet, ammattilaisjalkapalloilua koskevan sääntökokoelman 23 § ei sisällä nimenomaista vaatimusta, jonka perusteella pelaaja, joka tekee sopimuksen toisessa jäsenvaltiossa toimivan seuran kanssa koulutuksen päätyttyä ranskalaisessa seurassa, olisi vahingonkorvausvelvollinen.

33. Esitetyt kysymykset eivät kuitenkaan liity tietyn säännöksen yhteisön oikeuden mukaisuuteen vaan määräykseen ”jonka nojalla ’joueur espoir’ -pelaaja, joka tekee koulutusjaksonsa päätyttyä ammattilaispelaajasopimuksen

toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa toimivan seuran kanssa, voidaan velvoittaa maksamaan vahingonkorvausta". Työtuomioistuin antoi ammattilaisjalkapalloilua koskevan sääntökokoelman 23 §:lle ja työoikeuskoodeksin L. 122-3-8 §:lle tämän oikeusvaikutuksen, eikä Cour d'appel tai Cour de cassation ole katsonut, että sen tulkinta olisi virheellinen, vaan ainoastaan, että kyseinen oikeusvaikutus on, tai voi olla, ylemmän tason oikeussäännön vastainen.

34. Tästä seuraa, että yhteisöjen tuomioistuimen on tarkasteltava kyseistä oikeusvaikutusta riippumatta siitä, mihin säännökseen se sisältyy.

Kysymys 1: Yhteensopivuus EY 39 artiklan kanssa

35. Ensimmäiseen kysymykseen voidaan vastata lyhyesti ja yksinkertaisesti: sääntö, josta seuraa kuvatun kaltainen vaikutus, on lähtökohtaisesti EY 39 artiklan vastainen. Yhteisöjen tuomioistuimelle toimitetuissa huomautuksissa on enemmän tai vähemmän yksityiskohtaisesti mainittu perustelut, jotka johtavat tähän johtopäätökseen.

36. Urheilutoiminta kuuluu yhteisön oikeuden soveltamisalaan siltä osin kuin se on EY 2 artiklassa tarkoitettua taloudellista toimintaa. Puoliammattilais- tai ammattilaisjalkapalloilijoiden palkallinen työskentely on tällaista taloudellista toimintaa.[8]

37. EY 39 artiklaa ei sovelleta pelkästään viranomaisten toimintaan, vaan myös muunlaisiin sääntelyihin, joiden tarkoituksena on kollektiivisesti säännellä palkkatyötä ja joihin kuuluvat jalkapalloliittojen säännöt.[9] Kaikki säännökset, joihin tässä asiassa on viitattu, sisältyvät jompaankumpaan näistä luokista.

38. Tilanne, jossa Ranskassa oleskeleva ranskalainen pelaaja tekee sopimuksen toisessa jäsenvaltiossa toimivan jalkapalloseuran kanssa, ei ole täysin jäsenvaltion sisäinen kysymys, joka ei kuuluisi yhteisön oikeuden soveltamisalaan. Kyse on tosiasiallisesti tarjotun työn vastaanottamisesta, johon EY 39 artiklaa nimenomaisesti sovelletaan.

39. Määräykset muodostavat vapaan liikkuvuuden esteen, jos ne siitä huolimatta,

8 – Ks. em. asia Meca-Medina ja Majcen, tuomion 22 ja 23 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen.

9 – Ks. asia 36/74, Walrave ja Koch, tuomio 12.12.1974 (Kok., s. 1405, Kok. Ep. II, s. 445, 17 kohta); em. asia Bosman, tuomion 82 kohta ja asia C-176/96, Lehtonen, tuomio 13.4.2000 (Kok., s. I-2681, 35 kohta).

että niitä sovelletaan tekemättä eroa työntekijän kansalaisuuden perusteella, estävät jäsenvaltion kansalaisia lähtemästä tai saavat heidät luopumaan ajatuksesta lähteä kotimaastaan käyttääkseen oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen,[10] ellei mahdollinen vapaan liikkuvuuden este ole liian satunnainen ja välillinen.[11]

40. Määräykset, jotka edellyttävät seurojen välisissä ammattilaisjalkapalloilijoiden siirroissa siirto-, harjoittelu- tai kehityskorvauksen maksamista, ovat lähtökohtaisesti työntekijöiden vapaan liikkuvuuden este. Myös silloin kun sääntöjä sovelletaan samalla tavalla samassa jäsenvaltiossa toimivien seurojen välisiin siirtoihin, ne rajoittavat todennäköisesti sellaisten pelaajien vapaata liikkuvuutta, jotka haluavat työskennellä toisessa jäsenvaltiossa.[12] Määräykset, joiden perusteella ammattilaisjalkapalloilija ei voi työskennellä toisessa jäsenvaltiossa toimivassa uudessa seurassaan, jos tämä seura ei ole maksanut pelaajan entiselle seuralle siirtokorvausta, rajoittavat työntekijöiden vapaata liikkuvuutta.[13]

41. Jos määräys, jonka perusteella uuden työnantajan on maksettava rahasumma entiselle työnantajalle, on näin ollen lähtökohtaisesti työntekijöiden vapaan liikkuvuuden este, täytyy tämän olla yhtä lailla tai enemmän totta, mikäli työntekijä on itse missään määrin korvausvelvollinen. Joko pelaajan on pyrittävä saamaan uusi työnantaja vastaamaan hänen korvausvelvollisuudestaan tai hänen on maksettava korvaus omista varoistaan, jotka ovat todennäköisesti pienemmät kuin työnantajan varat. Mahdollinen vapaan liikkuvuuden este ei ole myöskään millään muotoa satunnainen tai välillinen. Vaatimus rahasumman maksamisesta on välitön ja tärkeä seikka työntekijälle, joka pohtii työtarjouksesta kieltäytymistä, jotta voi hyväksyä toisen työtarjouksen.[14]

42. Arviointiin eivät mielestäni vaikuta Olympique Lyonnais -seuran huomautukset, joiden mukaan EY 39 artiklaa ei sovelleta kysymyksessä olevaan tilanteeseen, koska artiklaa oli tarkoitus soveltaa kansalaisuuden perusteella tapahtuvaan syrjintään, eikä sopimusvapauden rajoituksiin vastavuoroisten vastikkeellisten velvoitteiden osalta ja/tai koska riita-asia tosiasiallisesti kuuluu kilpailuoikeuden soveltamisalaan (väitettynä) vilpillisenä kilpailuna.

43. Ensimmäisen huomion osalta on todettava, että yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella on selvää, että EY 39 artiklaa sovelletaan sopimusvapauden

10 – Ks. em. asia Bosman, tuomion 96 kohta; asia C-190/98, Graf, tuomio 27.1.2000 (Kok., s. I-493, 18 ja 23 kohta) ja em. asia Lehtonen, tuomion 47 ja 50 kohta.

11 – Ks. em. asia Graf, tuomion 23 ja 25 kohta.

12 – Ks. em. asia Bosman, tuomion 98 ja 99 kohta.

13 – Ks. em. asia Bosman, tuomion 100 kohta.

14 – Toisin kuin em. asiassa Graf (ks. erityisesti tuomion 13 ja 24 kohta).

rajoituksiin, jos ne estävät jäsenvaltion kansalaisia lähtemästä tai saavat heidät luopumaan ajatuksesta lähteä kotimaastaan käyttääkseen oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, ainakin siltä osin kuin rajoitukset perustuvat viranomaisten toimiin tai määräyksiin, joiden tarkoituksena on kollektiivisesti säännellä palkkatyötä. Toisen huomion osalta on todettava, että vaikka Olympique Lyonnais- ja Newcastle United -seurojen välinen riita-asia voi liittyä kilpailuoikeudellisiin kysymyksiin, ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin ei ole viitannut näihin kysymyksiin, joten jäsenvaltioilla ja komissiolla ei ole ollut mahdollisuutta esittää niitä koskevia huomioita. Jos asiaan liittyisi kilpailuoikeudellisia kysymyksiä, tämä seikka ei lisäksi itsessään estäisi vapaata liikkuvuutta koskevien perustamissopimuksen määräysten soveltamista.[15]

Kysymys 2: Mahdollinen oikeuttaminen

44. Kansalliset toimenpiteet, jotka saattavat rajoittaa perustamissopimuksessa taattujen perusvapauksien käyttöä tai tehdä niiden käytöstä vähemmän houkuttelevaa, voivat kuitenkin olla sallittuja, jos niillä pyritään perustamissopimuksen mukaiseen hyväksyttävään tavoitteeseen. Jotta näin olisi, toimenpiteiden on kuitenkin täytettävä neljä lisäedellytystä: niitä on sovellettava syrjimättömästi, niiden on oltava perusteltuja yleistä etua koskevista pakottavista syistä, niillä on voitava taata niillä tavoitellun päämäärän saavuttaminen eikä niillä saa ylittää sitä, mikä on tarpeen kyseisen päämäärän saavuttamiseksi.[16]

45. Sitä voidaan tuskin kyseenalaistaa, että nuorten ammattilaisjalkapalloilijoiden palvelukseenotto ja koulutus on hyväksyttävä tavoite, joka on perustamissopimuksen mukainen. Sen lisäksi, että kaikki ne, jotka ovat jättäneet huomautuksia, ovat asiasta samaa mieltä, myös yhteisöjen tuomioistuin on lausunut näin.[17] Nyt käsiteltävässä asiassa ei myöskään ole viitteitä siitä, että kyseisiä määräyksiä sovelletaan syrjivästi.

46. Kuten yhteisöjen tuomioistuin totesi asiassa Bosman,[18] nuorten pelaajien tulevaisuutta urheilutoiminnassa on mahdotonta ennustaa varmasti. Ainoastaan murto-osa nuorista pelaajista pelaa myöhemmin ammattilaisena, joten ei ole mahdollista varmistaa, että koulutettava pelaaja on arvokas voimavara joko hänet kouluttaneelle seuralle tai jollekin toiselle seuralle. Kysymyksessä olevan

15 – Ks. esim. em. asia Meca-Medina ja Majcen, tuomion 28 kohta.

16 – Ks. asia C-19/92, Kraus, tuomio 31.3.1993 (Kok., s. I-1663, Kok. Ep. XIV, s. I-177, 32 kohta); asia C-55/94, Gebhard, tuomio 30.11.1995 (Kok., s. 1-4165, 37 kohta) ja em. asia Bosman, tuomion 104 kohta. Yhteisöjen tuomioistuimen ranskaksi systemaattisesti käyttämä ilmaisu "raisons impérieuses d'intérêt général 'on käännetty englanniksi lukuisilla eri tavoilla. Mielestäni käännös' overriding reasons in the public interest" (yleistä etua koskevat pakottavat syyt) kuvaa parhaiten sen merkitystä.

17 – Ks. em. asia Bosman, tuomion 106 kohta.

18 – Em. asia Bosman, tuomion 109 kohta.

kaltaiset määräykset eivät ehkä siksi ole ratkaisevia seurojen rohkaisemisessa palkkaamaan ja kouluttamaan nuoria pelaajia. Tästä huolimatta sellaiset määräykset varmistavat, että seurojen palvelukseenottoa tai koulutusta ei estetä sillä, että on mahdollista, että niiden investointi koulutukseen menee toisen seuran hyödyksi ilman, että ne saavat minkäänlaista korvausta. Väite, jonka mukaan määräykset, joilla on tällainen vaikutus, ovat oikeutettuja yleisen edun perusteella, vaikuttaa uskottavalta.

47. Yhtäältä ammattilaisjalkapallo ei ole ainoastaan taloudellista toimintaa, vaan myös sosiaalisesti erittäin merkittävä kysymys Euroopassa. Koska ammattilaisjalkapallon mielletään yleensä liittyvän amatööriurheiluun ja koska sen katsotaan sisältävän monia amatööriurheilun kanssa yhteisiä hyveitä, yhteiskunnassa vallitsee laaja yhteisymmärrys siitä, että nuorten pelaajien koulutusta ja palvelukseenottoa on edistettävä eikä estettävä. Eurooppa-neuvosto tunnusti nimittäin vuonna 2000 Nizzassa, että ”[yhteisön] on otettava huomioon urheilun erityispiirteet, jotka ovat seurausta sen yhteiskunnallisesta sekä koulutukseen ja kulttuuriin liittyvästä merkityksestä. Tämä on tarpeen, jotta urheilun yhteiskunnallisen merkityksen säilyttämisen kannalta välttämätöntä etiikkaa ja solidaarisuutta voidaan noudattaa ja edistää”.[19] Lisäksi sekä komission urheilua koskevassa valkoisessa kirjassa[20] että parlamentin sitä koskevassa päätöslauselmassa[21] painotetaan huomattavasti koulutuksen merkitystä.

19 – Eurooppa-neuvoston Nizzassa järjestetyn kokouksen puheenjohtajavaltion päätelmien liite IV (7.–9.12.2000).

20 – KOM(2007) 391 lopullinen.

21 – 8.5.2008 tehty päätöslauselma, joka ei liity lainsäädäntöön (asiakirja P6_TA(2008)0198).

48. Kuten toisaalta Alankomaiden hallitus on huomauttanut, Nizzan Eurooppa-neuvoston maaliskuussa 2000 hyväksymässä Lissabonin strategiassa sekä sen jälkeen hyväksytyissä erinäisissä päätöksissä ja suuntaviivoissa, joiden tarkoituksena on Lissabonin strategian täytäntöönpano koulutuksessa ja elinikäisessä oppimisessa, painottavat ammatillisen koulutuksen ensisijaista merkitystä kaikilla aloilla. Jos työnantajat voivat varmistua siitä, että niillä on mahdollisuus hyötyä sellaisten työntekijöiden palveluksista, jotka ne ovat kouluttaneet, tämä kannustaa myös koulutuksen tarjoamiseen, mikä on myös työntekijöiden oman edun mukaista.

49. Sen sijaan on vaikeampaa hyväksyä, että nyt käsiteltävässä asiassa esillä olevan kaltaisella määräyksellä voidaan taata tämän päämäärän saavuttaminen ja ettei se ylitä sitä, mikä on tarpeen päämäärän saavuttamiseksi.

50. Kaikki ne, jotka ovat jättäneet huomautuksia, mukaan lukien Olympique Lyonnais, ovat yhtä mieltä siitä, että ainoastaan sellainen toimenpide, jolla seuroille suoritetaan korvaus tavalla, joka on suhteessa todellisiin koulutuskustannuksiin, on tässä suhteessa asianmukainen ja oikeasuhteinen. Tästä seuraa, että korvaus, joka perustuu pelaajan

tuleviin tuloihin tai seuran tuleviin tuloihin (tai niiden menetyksiin), ei ole hyväksyttävä.

51. Tämä vaikuttaa mielestäni oikealta arviolta. Kahdesta viimeisestä perusteesta ensiksi mainittu voi olla altis seuran hyväksikäytölle ja jälkimmäinen on liian epävarma. Kummallakaan perusteella ei tunnu olevan erityistä merkitystä sen keskeisen kysymyksen kannalta, joka koskee sitä, että nuorten pelaajien palkkausta ja koulutusta edistetään (tai ei ainakaan estetä). Tosiasiallisiin koulutuskustannuksiin perustuva korvaus vaikuttaa huomattavasti merkityksellisemmältä. Muita vastalauseita on kuitenkin esitetty.

52. Koska ensinnäkin vain vähemmistöllä koulutettavista pelaajista on jatkossa markkina-arvo ammattilaisjalkapallossa ja koska huomattavasti suurempi osa pitää kouluttaa, jotta tuo vähemmistö saataisiin esiin, investointia koulutukseen estettäisiin, jos ainoastaan yhden pelaajan koulutuksen kustannukset otettaisiin huomioon määritettäessä asianmukaista korvausta. Tästä syystä on asianmukaista, että seura, joka on palkannut toisen seuran kouluttaman pelaajan, maksaa toisen seuran kokonaiskoulutuskustannuksien merkityksellistä osaa vastaavan korvauksen.

53. Toiseksi on mahdollista, että tietyn pelaajan kouluttamiseen on osallistunut useampi seura ja siksi korvaus on jaettava pro rata jollakin sopivaksi katsotulla tavalla kyseisten seurojen kesken.

54. Molemmat huolenaiheet vaikuttavat merkityksellisiltä arvioitaessa, onko tietty korvausjärjestelmä asianmukainen ja oikeassa suhteessa nuorten ammattilaisjalkapalloilijoiden palvelukseenottoon ja koulutukseen liittyvään tavoitteeseen.

55. En ole vakuuttunut kolmannesta esiintuodusta huolenaiheesta eli siitä, että korvausvelvollisuuden tulee koskea ainoastaan uutta työnantajaa,eikä entistä koulutettavaa pelaajaa.

56. Tämä ei mielestäni ole väite, johon voidaan yhtyä varauksetta. Yksilöstä työmarkkinoilla arvokkaan tekevät taidot ja osaaminen

voidaan yleensä hankkia yksilön omin, julkisin tai sellaisen työnantajan varoin, joka kouluttaa työntekijän tämän palveluksia vastaan. Jos jälkimmäisessä tilanteessa koulutuksen päättyessä koulutuskustannusten ja tarjottujen palvelusten välinen ”säästö” osoittaa, että koulutuskustannuksia ei ole korvattu täysimääräisesti, tällöin ei vaikuta kohtuuttomalta, että koulutettavaa pelaajaa vaadittaisiin ”tasaamaan tilit” joko tarjoamalla lisäpalveluksia työnantajalle tai (jos hän ei halua tehdä niin) maksamalla samansuuruisen korvauksen. Vaikka vaatimus koulutuskorvauksen maksamisesta voi rajoittaa työntekijän halukkuutta hyväksyä uuden työnantajan sopimusta joko samassa tai toisessa jäsenvaltiossa, mitään sellaista erityistä syytä ei tunnu olevan, jonka vuoksi työntekijä asetettaisiin hänet kouluttaneen työnantajan kustannuksella parempaan asemaan hyväksyä sopimus kuin työnhakija, joka on kouluttautunut omalla kustannuksellaan.

57. Tällaiset näkökohdat vaihtelevat kuitenkin sen tavan mukaan, jolla koulutus tietyllä alalla on järjestetty. Jos ammattilaisjalkapalloilijoiden koulutus on tavallisesti seurojen vastuulla, kuten vaikuttaa olevan, seurojen välinen korvausjärjestelmä, joka ei koske pelaajia itseään, vaikuttaa asianmukaiselta. Korostan sitä, että jos pelaaja olisi itse vastuussa koulutuskustannusten korvaamisesta, korvauksen määrä tulisi laskea pelkästään hänen henkilökohtaisten koulutuskustannustensa perusteella riippumatta kokonaiskoulutuskustannuksista. Jos yhden ammatillisesti menestyvän pelaajan tuottamista varten on koulutettava *n* määrä pelaajia, koulutuksesta vastaavalle seuralle aiheutuneet kustannukset (ja uuden seuran tekemät säästöt) vastaavat *n* määrän pelaajien koulutusta. Seurojen välisten korvausten perustuminen näihin kustannuksiin vaikuttaa asianmukaiselta ja oikeasuhteiselta. Sen sijaan yksittäiselle pelaajalle pelkästään hänen koulutuskustannuksensa vaikuttavat merkityksellisiltä.

58. Yhteenvetona todettakoon, että tarpeella edistää nuorten ammattilaisjalkapalloilijoiden palvelukseenottoa ja koulutusta on mahdollista perustella vaatimus koulutuskorvauksen maksamisesta, kun velvollisuus pelata koulutuksesta vastanneessa seurassa tietyn ennalta määritellyn (kohtuullisen pituisen)[22] ajanjakson koulutuksen päätyttyä on laiminlyöty. Näin on kuitenkin ainoastaan, jos kyseinen summa perustuu pelaajan kouluttaneelle seuralle aiheutuneisiin tosiasiallisiin koulutuskustannuksiin ja/tai uuden seuran säästämiin koulutuskustannuksiin ja että summa rajoittuu, siltä osin kuin pelaaja maksaa korvauksen itse, hänen

22 – Kun näin ollen kysymys on täysipäiväisestä välttämättä pituudeltaan rajallisesta pelaajaurasta, velvollisuus viettää (sanottakoon vaikka) ensimmäiset 10 vuotta ensimmäisen ammattilaissopimuksen allekirjoittamisesta koulutuksesta vastanneessa seurassa ei yksinkertaisesti ole hyväksyttävissä.

kouluttamisestaan aiheutuneisiin jäljelle jääneisiin kustannuksiin.

Nykyiset Ranskassa voimassa olevat määräykset ja FIFA:n määräykset

59. Monet huomautuksia esittäneistä osapuolista ovat kiinnittäneet yhteisöjen tuomioistuimen huomiota FIFA:n pelaajien asemaa ja pelaajasiirtoja koskevien määräysten 20 ja 21 artiklan ja liitteiden 4 ja 5 nykyisiin määräyksiin. Nämä määräykset sääntelevät nyt sen kaltaisia tilanteita kuin Bernardin tapauksessa on kysymys, mutta ne eivät olleet voimassa käsiteltävän asian tosiseikkojen tapahtumisaikaan. Ne tulivat komission hyväksynnällä voimaan 2001, ja niiden tarkoituksena on varmistaa yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön ja erityisesti tuomioistuimen asiassa Bosman antaman tuomion noudattaminen. Ranskan hallitus toteaa lisäksi, että Ranskan ammattilaisjalkapalloilua koskeva sääntökokoelma on seurannut esimerkkiä ja sisältää nyt vastaavat määräykset kansallisia tilanteita varten.

60. Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus huomauttaa erityisesti, että nykyisten FIFA:n määräysten mukaan seura, eikä pelaaja, maksaa korvauksen: korvaus lasketaan pelaajan kouluttamisesta aiheutuvien kustannusten perusteella, ja sitä tarkistetaan sillä määrällä koulutettavia pelaajia, joka tarvitaan yhden ammattilaispelaajan tuottamiseen, erilaiset suojatoimenpiteet ja rajoitukset tekevät korvauksesta oikeasuhteisen tavoiteltuun päämäärään nähden, ja yhteisvastuumekanismin perusteella korvaus jakautuu niiden seurojen kesken, jotka ovat osallistuneet pelaajan koulutukseen.

61. Kyseiset osapuolet pyytävät yhteisöjen tuomioistuinta – suoraan tai epäsuorasti – myös antamaan siunauksensa nyt voimassa oleville määräyksille.

62. Niemenomaisen hyväksynnän antaminen näille määräyksille ei mielestäni kuitenkaan vaikuta asianmukaiselta kysymyksessä olevassa asiassa, joka koskee tilannetta, johon mainittuja määräyksiä ei sovelleta. Tästä huolimatta osa edellä esittelemistäni perusteluista ja osa yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossaan käyttämistä perusteluista voi hyvinkin olla merkityksellisiä, jos ja kun on tarpeen tarkastella määräysten yhteensopivuutta yhteisön oikeuden kanssa.

Ratkaisuehdotus

63. Kaiken edellä esitetyn valossa katson, että yhteisöjen tuomioistuimen tulisi vastata Cour de cassationin esittämiin kysymyksiin seuraavasti:

1) Kansallisen oikeuden säännös, jonka mukaan koulutettava jalkapalloilija, joka allekirjoittaa koulutusjaksonsa päättyessä ammattilaispelaajasopimuksen toisessa jäsenvaltiossa toimivan seuran kanssa, voidaan velvoittaa maksamaan vahingonkorvausta, on lähtökohtaisesti EY 39 artiklan sisältämän työntekijöiden vapaan liikkuvuuden periaatteen vastainen.

2) Tällainen säännös voi kuitenkin olla perusteltu nuorten ammattilaisjalkapalloilijoiden palvelukseenoton ja kouluttamisen edistämiseen liittyvän tarpeen perusteella edellyttäen, että kyseinen summa perustuu pelaajan kouluttaneelle seuralle aiheutuneisiin tosiasiallisiin koulutuskustannuksiin ja/tai uuden seuran säästämiin koulutuskustannuksiin ja että korvaus rajoittuu, siltä osin kuin pelaaja maksaa korvauksen itse, hänen kouluttamisestaan aiheutuneisiin jäljelle jääneisiin kustannuksiin.